

жінки менш психологічно стійкі, незалежні, сміливі, ніж чоловіки, тому гірше контролюють себе; жінкам може бути притаманна тиранія та деспотичність, особливо що стосується «потенційного» конкурента; найчастіше жінки поєднують посадову завантаженість з домашніми справами, насамперед, з материнськими обов'язками, що може її відволікати та виснажувати тощо.

Однак, ми переконані, що жінка-керівник поєднуючи якості директивного управлінця та емоційного лідера з традиційно жіночими рисами, такими як привабливість, чуйність, чуттєвість, дбайливість, доброзичливість, гуманність, гнучкість, спостережливість, справедливість, мудрість, хитрість, практичність, креативність та романтичність може стати ідеальним керівником.

На жаль, думка про те, що «жінка не може бути хорошим керівником», у нашому суспільстві давно уже перетворилась на стійкий стереотип. І тільки жінки, котрі досягли значних успіхів, продовжують доводити зворотне. Тому, привернемо увагу до найбільш визнаних талановитих жінок-управлінців. Один з базових та найпотужніших у системі МВС центрів відомчої освіти та науки України – Харківський національний університет внутрішніх справ, у період з 2007 по 2010 роки, очолювала заслужений юрист України, доктор юридичних наук, генерал-майор міліції у відставці, повний кавалер орденів княгині Ольги – Ганна Олександрівна Пономаренко. Національну поліцію України у період з 2015 по 2016 рік очолювала грузинський та український політичний діяч Хатія Мамуківна Деканоїдзе. Вище згадані жінки підтверджують загально визнану тезу, що управлінська позиція – це важливе рішення для жінки, тому вибирають її тільки сильні і різнобічні особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Вольний К. З. Гендерні аспекти зайнятості: українські реалії і світовий досвід. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2009. № 1. С. 69–80.
2. Іващенко О. В., Лободинська О. М. Гендерна сегрегація чи гендерна асиметрія на ринку праці: теоретичні засади та емпіричне проявлення при працевлаштуванні в Україні. *Український соціум*. 2013. № 1. С. 43–62.
3. Мельник Т. М., Кобелянська Л. С. Сучасне гендерне мислення: словник. Київ: К.І.С., 2005. 280 с.
4. Шипунов В. Г., Кишкель Е. Н. Основы управленческой деятельности: социальная психология, менеджмент: учебник. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Вища шк., 2004. 327 с.

Одержано 17.02.2017

Актуализирована проблема профессиональной сегрегации по признаку пола в сфере управления. Проанализированы наработки по отношению гендерного паритета и неравенства в распределении руководящих должностей в органах и подразделениях МВД Украины. Рассмотрены примеры успешных женщин-управленцев.

Ключевые слова: гендерная сегрегация, женщина-управленец, МВД Украины.

УДК 159.9.072.4

Анастасія Миколаївна БОЛЬШАКОВА,

доктор психологічних наук, професор,

завідувач кафедри соціальної психології Харківської державної академії культури

ЖИТТЄТВОРЧИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ЯКОСТЕЙ КЕРІВНОГО СКЛАДУ ОВС УКРАЇНИ

Реалізовано життєтворчий підхід до теоретичного дослідження управлінських здібностей у структурі професійно важливих якостей керівника ОВС України. Життєтворчі здібності досліджено як індивідуально-психологічні особливості, що забезпечують успішність в оволодіння та подальшій реалізації стратегій творчого планування та здійснення життєвого шляху як індивідуального творчого проекту. Визначено окремі види життєтворчих здібностей керівника ОВС: усвідомлення смислу життя, життєстійкості, цілепокладання, гнучкості, особистісного зростання, креативності, рефлексії.

Ключові слова: керівники ОВС України, життєтворчий підхід, життєтворчі здібності.

За сучасних умов докорінної перебудови правоохоронних структур виникає додаткове навантаження на психічні та фізичні можливості співробітників ОВС, зокрема суттєво підвищуються вимоги до керівників правоохоронних органів, які мають забезпечувати як високі показники ефективності поточної правоохоронної діяльності, так і успішну реалізацію реформи правоохоронної системи, що відбувається в Україні.

Різні групи екстремальних факторів професійної діяльності керівників правоохоронних органів здійснюють значний руйнівний вплив на їх психічне та фізичне благополуччя і можуть призводити до зниження ефективності професійно-управлінської діяльності, уповільнення темпів та дезінтеграції подальшого професійного та особистісного розвитку, розпадань професійної самосвідомості, зниження професійної адаптивності, послаблення набутих професійних даних, розвитку особистісних деформацій [2].

Обов'язковою умовою успішного подолання керівниками ОВС несприятливого впливу екстремальних чинників професійної діяльності є своєчасний розвиток їх психологічної готовності до несення служби в органах охорони правопорядку та зокрема виконання в них управлінських функцій.

Базовою складовою психологічної готовності до управлінської діяльності в ОВС є певна структура професійно важливих якостей керівника, високий рівень розвитку яких мінімізує вірогідність помилок та зривів у роботі, знижує можливість розвитку психічних та психосоматичних розладів, підвищує захищеність особистості від професійної небезпеки [4].

На сьогодні існує значна кількість підходів до розробки моделі управлінських здібностей керівника (конкурентний, ситуативний, рефлексійно-ціннісний, соціально-психологічний, комплексний та ін.). Втім, сучасні реалії висувають підвищені вимоги до здатності керівника ОВС не тільки успішно здійснювати управлінські функції, але й бути суб'єктом свого життєвого шляху, творчо та активно будувати ефективну та позитивну стратегію життєвого самоздійснення, в якій враховуються зовнішні соціальні вимоги та внутрішньоособистісна потреба в самореалізації й саморозвитку [1]. Серед характеристик успішної життєвої стратегії можна відзначити: активність, відповідальність, ініціативність, індивідуальність, творчість, самостійність, своєчасність, продуктивність. Особливою, вищою формою цих здатностей та прояву творчої природи особистості керівника ОВС, яка забезпечує йому ефективність самостійного вибору стратегії життя, розробки життєвих планів, розв'язання життєвих проблем, є життєтворчість.

Виходячи із загального розуміння здібностей, життєтворчі здібності було визначено як індивідуально-психологічні особливості людини, що забезпечують успішність оволодіння та подальшого використання засобів, механізмів та стратегій творчого планування, проектування та здійснення життя як індивідуального проекту. Методологічною основою систематизації життєтворчих здібностей керівника ОВС України було обрано теоретичне уявлення про те, що в життєтворчості, як процесі побудови життя, можна виділити дві складові. Перша складова (процеси проектування) передбачає побудову життєвих планів та програм, формування життєвих стратегій та концепцій. Друга (процеси здійснення) – є реалізацією розроблених життєвих проектів [3].

У відповідності до виділення двох названих складових життєздійснення, у результаті теоретичного аналізу проблем життєтворчості було виділено сім видів життєтворчих здібностей.

Здібності до усвідомлення смислу життя виявляються у здатності керівника ОВС знаходити смисл свого існування, відчувати безумовну цінність життя, формулювати власне життєве призначення, спроможність узгодити усвідомлюваний смисл з реальною спрямованістю життєдіяльності та наявними внутрішніми ресурсами та схильностями особистості.

Здібності життєстійкості проявляються у здатності до життєвої витривалості, екзистенційної мужності, вміння долати життєві труднощі, не втрачаючи контролю над собою та перебігом життя, зберігаючи творчий характер керування професійною діяльністю та життєвим шляхом взагалі.

Здібності цілепокладання у відповідності до життєтворчого підходу до управлінських здібностей керівника ОВС проявляються в осмисленні людського життя як багатогранного, динамічного процесу, що містить безліч альтернатив та можливостей, потребує рішучості в

здійсненні вибору життєвих цілей та засобів їх реалізації, наполегливості, цілеспрямованості, послідовності.

Життєтворчі здібності у сфері особистісної гнучкості керівника ОВС проявляються у відчутті відносного комфорту в невизначеній, неочікуваній ситуації; здатності працювати над вирішенням життєвого завдання навіть за умов нестачі інформації; здатності сприймати нові, неочікувані ситуації як стимул для творчого розвитку.

Здібності особистісного зростання пов'язані з впевненістю керівника правоохоронних органів у необхідності постійного особистісного та професійного зростання, прагнення до підвищення компетентності у різних сферах. Життєтворчі здібності до забезпечення особистісного прогресу та запобігання стагнації зумовлюють наявність життєдайних взаємин; глибинну інтеграцію з найважливішими реаліями власної сутності (ідентичністю, сутнісною діяльністю, смисложиттєвою мотивацією та ін.); долання психічних травм минулого.

Креативні здібності пов'язані зі здатністю керівника ОВС зробити життя привабливим та цікавим, вмінням знайти щось захоплююче у будь-якій справі, прагненням до створення нового у всьому, чим він займається.

Рефлексивні здібності керівника ОВС виявляються у розумінні своїх особливостей, здатності знаходити психологічні причини вчинків, прагненні до самопізнання.

Список бібліографічних посилань

1. Абульханова-Славская К. А. Стратегия жизни. М.: Мысль, 1991. 299 с.
2. Медведев В. С. Психология профессиональной деформации сотрудников органов внутренних дел: дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.06. Киев, 1999. 412 с.
3. Психологія і педагогіка життєтворчості: навч.-метод. посіб./МОН України; Ін-т змісту і методів навчання; Ін-т педагогіки АПН України; Ін-т соціології НАН України. Київ, 1996. 792 с.
4. Шадриков В. Д. Психология деятельности и способности человека. М.: Логос, 1996. 319 с.

Одержано 17.02.2017

Реализован жизнетворческий подход в теоретическом исследовании управленческих способностей в структуре профессионально важных качеств руководителя ОВД Украины. Жизнетворческие способности исследованы как индивидуально-психологические особенности, обеспечивающие успешность в овладении и последующей реализации стратегий творческого планирования и осуществления жизненного пути как индивидуального творческого проекта. Определены отдельные виды жизнетворческих способностей руководителя ОВД: осмысления жизни, жизнестойкости, целеполагания, гибкости, личностного роста, креативности, рефлексии.

Ключевые слова: руководители ОВД Украины, жизнетворческий подход, жизнетворческие способности.

УДК 159.98:351.74

Олена Вікторівна ВАГІНА,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Університету державної фіскальної служби України,
аспірант кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8934-4752>

МІЖНАРОДНИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПОЛІЦІЇ

Розглянуто досвід застосування поліграфа в органах внутрішніх справ. Зазначено, що на сьогоднішній день більш ніж у сімдесяти країнах світу в правоохоронних органах застосовується психофізіологічний метод з використанням поліграфа для вирішення актуальних питань, що стосуються кадрового забезпечення поліції, а також особливостей розкриття та розслідування злочинів, що вказує на актуальність теми, її затребуваність і сучасність.

Ключові слова: поліграф, кадрове забезпечення, поліція, злочини.